Riho Mesilane

PEAAEGU VABAS EUROOPAS

««MEELEJAHUTAJA» RAAMATUKOGU»

Seni ilmunud:

Priit Aimla «Seitse korda seitse»
Lauri Leesi «Üksildase uitaja mõtisklused»
Kirill Teiteri «Kirill!»
Sulev Nõmmiku «Meistrid»
Margus Lepa «Klaver katusel»
Henno Käo «Kui õige laulaks?»
Mart Juur «Jamasuutra»
Vahur Kersna «HTV»
Ivar Kallion «Jõulunaeratus»
Riho Mesilane «Peaaegu vabas Euroopas»

Ilmumas:

Eha Kostabi «Prooviloom»

Väljaandja kooperatiiv «Helipilt», Võru, Liiva 11

Tartu Trükikoda. 2

Algussõnu meile kõigile

Ostame nüüd kähku selle raamatukese ja soovitame ka teistele, sest autor üksi ei raatsi ka rohkem kui ühe kioski tühjaks osta ja kamba peale tuleb odavamalt kätte. Kõigile lausa kingituseks on aga üleolekutunne, sest kaante vahel ei näe me autori lugude valitud paremikku mis pealegi osalt veel kirjutamata. Püüame ise paremini valida, järgides mingit udust kroonilist või kronoloogilist järjestust vähemalt teemade puhul nii kodukui välismaalt, aastailt 1976—1991. Udu hajub lõplikult alles kirikaia kohal, kui ilmuvad äkki nähtavale meie hulgast oodatult ja hiljalahkunud autori «Kogutud teosed», mis kipuvad kummitama juba meie lapselapsi. Vahepeal teeme aga tööd ning paneme ka söögile ja joogile kõvasti pihta, sest siis tuleb ka armastus — nagu ei öelnud meile juba tuttav klassik Tammsaare. Raske ja ühtaegu kerge oleks siinkohal veel midagi õpetlikku lisada, mistõttu autor jätabki selle tegemata.

Autor
Oktoober
1991

SOT
SIALISM

If all printers were determined not to print anything till they were sure it would offend nobody, there would be very little printed.

Benjamin Franklin

Naiivne oleks lugeda moraali inimestele, kes inimlikku moraali ei tunnista.

Jossif Stalin

Ma ei ole töökas nagu mesilane. Ma olen Mesilane suure algustähega.

Riho Mesilane

Ajakirjaniku sügismõtisklusi

Nõnda imehea on minul, esimest põlve linnamehel-ajakirjanikul, istuda siin saunaesikus, olles kiilunud oma kiitsaka tagumiku kerisemüüri ning ürgeestiliku veekibu vahelisse tühimikku. On laupäeva õhtu ja uduse saunaakna taga möllab sügisraju. Vaatan seda udust aknaruutu ning mõtlen, — eks olnud nõnda ka 1939. a. sügisel, kui fašistide rasked saapad juba sõtkusid valmivaid viljapäid Ida-Euroopas ning eesti rahvas Molotov-Ribbentropi salaprotokolli alusel juba salakesi valmistus ise otsustama oma saatust. Eks tulnud õnn meiegi kodutalu õuele neljakümnenda aasta suvel kui mina — oma tulevast ajakirjanikustaatust veel aimamata — olin veel püksata külapoisike. Paljukest neid siis oli, kes kodanliku korra kitsastes oludes endale parajad püksid jalga said. Aastapäevad hiljem, kui isa pani siinsamas saunalävel esimest nõukogudeaegset peediveini hinge alla — eks siis veerenudki meie õuele veoautotäis küüditajaid. Lõbusad mehed põrutasid püssipäradega uksele, ropendades ise rõõmsalt rahvaste sõpruse keeles. Kui isa ja ema, vanaema ja vanaisa, kõik kariloomad ja paremad asjad said äraviidud, jäi meie õuel kummaliselt vaikseks. Nii oli mul aega järele mõelda ning uue korra tuliseks pooldajaks hakata. Tookord võttis mind oma hoole alla külalollike Jaagup, va suurte pihkudega heasüdamlik tööinimene, kes juba «juunikommunistina» parteisse läks. Oli Jaagup ju aastaid unistanud uue ning senisest kaunima maakera ehitamisest senise asemele. Seda tagasihoidliku kuid edasipüüdliku külalollikese unistust on meie maa rahvaste vennalik pere viinud ellu seitsekümmend aastat... Mõnus on niiviisi mõelda just praegusel üldise uuenemise ajajärgul, kuigi ühtaegu tunnetan

probleemi kogu teravust... Jah, olengi nihutanud ennast oksatüüka otsa! Tõusen ja «taas puid pillun küdevasse ahju». Kes eesti luuletajatest-revolutsionääridest kirjutas nii? Kas Jüri Üdi? Või hoopis Viktor Kingissepp? Eks aastakümneid hõõgunud revolutsioonilise võitluse tuli nagu tuha all kuni võim läks lõplikult Jaagupi-sarnaste kätte. Sai temast ju kolhooside asutamise ajal meie esimene esimees, kes partei käsul hakkaski meie mail esimesena kasvatama karakullambaid, india elevante ja lõpuks maisi kunstlikult seemendama. Head seemet nendeks töödeks saime muidugi vennasvabariikidest. Hiljem hakkas Jaagup kirjandusteadlaseks ning pärast kandidaadikraadi kaitsmist viidi lõplikult parteitööle... Jah, üsna ahtake tundub vaade siit kodusauna aknast meie ääretule Kodumaale! Keris kuumeneb, pea oleks aeg leili visata. Sätin ennast veel veidikeseks istuma ning kusagilt hakkab tulema mõnusat praelõhna. Eks seapraadi ja hapukapsaid näost sisse ajades on meie rahva parimad pojad ja tütred ikka raskustest jagu saanud... Kuid, **oi-oi**! Ajakirjaniku sügismõtteid heietades olen istunud tulisele kerisele ja sealt siis see praelõhn. Püsti karates heidan pilgu saunapeeglisse... Jah, punane ta on ja veel parteipileti moodi punasemaks läheb see minu kiitsakas linnamehe-tagument. Kuid küllap see peagi paraneb! Meie elus läheb ju kõik aina punasemaks ning paremaks. Eesti rahvas, kes sel sajandil läbi teinud juba vähemalt kolm revolutsiooni, ei lase ennast 1940. a. valitud arenguteelt kõrvale tõugata!

Naisžurnalisti kevadmõtisklusi

Taas on puhkenud kevadine õiteulm ning Looduses tärkab kõik, mis vähegi tärgata annab. Tunnetan seda oma täidlase neiukeha iga igatseva rakuga... On Rahukevad. Mitte seitsmes nagu Viivi Luigel, vaid minu jaoks varsti viiekümnes. Ning Mees minu vastas on teinud Rahu heaks enam kui keegi teine... Mina, hobusenäoline naisžurnalist, krõbistan kartlikult Tema pakutud kuivikut ja lürbin lahja kohvivett. Tema kulistab mehelikult alla klaasitäie vodkat ning sakusmenti veel ei puutu... Vaatan teda ja mõtlen. Mõtlen Veterani poolt läbikäidud rindeteedest, lahingukuulsuse paikadest ja poristest laipadest. Vaatan teda ja mõtlen oma eraisiku ajuga, et mis aukraadis ta küll olla võiks? Kindlasti vähemalt kindralseersant! Mu aukartus Tema ees kasvab veelgi ning helistab kuidagi kevadiselt mu õrnu hingekeeli. Vaatan teda ja mõtlen, kui ammu see kõik algas... Veel lapseohtu Stakan Karahvinovitš Butõlkin sööstis lahinguristsete saamiseks kõigepealt Hispaania kodusõtta ja peksis interbrigaadi koosseisus kindral Franco vägesid. Järgnes Talvesõda meie maale reeturlikult kallaletunginud valgesoomlastega. Valged on nüüd ka Stakan Karahvinovitši juuksekiharad, aga millises laekas ta neid säilitab, ei tihka nagu küsida. Praegu igatahes läigib mulle vastu kandiline kiilakas... Veteran jutustab, kuidas ta Talvesõjas juba üksnes oma suusastiiliga Põhjala karmidele poegadele nende eest taganedes hirmu nahka ajas. Ja jõuamegi jutujärjega Teise Maailmasõtta. Stakan Karahvinovitš näitab mulle suurekaliibrilisest mürsust läbistatud parteipiletit, mida kandis südame kohal nagu kommunistile kohane. Roostevabast terasest hammaste välkudes jutustab veteran, et süda parandati ära, ainult auk parteipiletis annab ennast mõnikord tunda, eks see olnud ka Stalini-aeg... Vaatan teda ja mõtlen, et kus tema küll madistanud pole. Volokolamski maanteelt Kurski kaarele, Orjoli ja Belgorodi lähistele... Ja muidugi Stalingradi epopöa, mille lõpetuseks Stakan Karahvinovitš üksipäini võttis vangi feldmarssal Pauluse koos staabiga. Lendurina tulistas ta alla sakslaste suurima õhuässa von Richthofeni, kuigi kurjad keeled väidavad, et Richthofen hukkus juba Esimeses Maailmasõjas. Allveelaevastiklasena suutis Butõlkin jääda vee alla nii pikaks ajaks, et röövvallutajad teda ei leidnudki. Tabamatu tegutsemise eest pälvis ta Nõukogude Liidu kangelase järjekordse Kuldtähe ja ühtekokku on tal neid vähemalt seitse, isegi rohkem kui Leonid Brežnevil... Sõja lõpupäevadel traageldas Stakan Karahvinovitš juba Berliini lähedal kokku Võidulipu ja heiskas selle Riigipäevahoonele. Alles seejärel

asusid vabastajad saksa naisi vägistama. Sellega Butõlkini sõjatee veel ei lõppenud, kuna Mandžuuria ja Kamtšatka sopkadel tuli anda hävitav löök Jaapani anastajatele. Taas ei tihka nagu küsida, kuid küllap tema see oli, kes heitis aatomipommid Hirošimale ja Nagasakile. Ameeriklaste nimel kirjutas Stakan Karahvinovitš koos Jaapani keisri Hirohitoga alla kapitulatsioonilepingule ja kolis seejärel kibekiiresti Eestisse, sõdima siinsete metsavendadega. Alles pärast viimaste jõukude purustamist sai Butõlkin teenitud vanaduspuhkusele, nautima personaalpensioni. Neljakümne aastaga pole ta küll sõnagi eesti keelt õppinud, aga intelligentne ta on... Olles hüvastijätuks sõbralikult rõhitsenud, saadab ta mind välisukse juurde. Astun taas Kevadesse. Astun Rahukevadesse, meie tööinimeste maailma, mille kindlustamiseks on Veteran teinud rohkem kui jõuaks jutus jutustada, kirjas kirjutada...

Tagasiside

Saad vaevalt kolm päeva TV-s töötada, kui juba kolm kirja käes. Kaks tükki puhtast armastusest, kolmas aga puhtast kurjusest ja umbes niisuguses stiilis:
Seltsimees Mesilane või mis imelik nimi teil oligi! Olete nagu nime poolest diktor ja käitute nagu diktaator... Sel hetkel, kui teie minult luba küsimata minu ekraanile ilmusite, lõhkes elektronkiiretoru ja plahvatus tappis kanaarilinnu. Sellest järeldan, et teie teleekraanile ei sobi! Loodan, et teid ei val-

landata siiski varem, kui olete teeninud 650 rubla mulle uue teleri ostmiseks. See tuleb teil süles tassida kaheksandale korrusele Mustamäel, Triibuliste teel asuvasse majja number 69. Minu nimi on Kaganovitš. Kui teid järgmisel palgapäeval näha ei ole, siis kaeban teie peale Kineskoopide Generaalbüroole — lühendatult KGB-le. Seal teile näidatakse, kus vähid talvituvad.

Mul jäi üle saata umbes niisugune vastus:

Televaataja Kaganovitš! Teatage ka oma sõpradele Malenkovile ja Molotovile, et lõhkenud torude asjus tuleb teil pöörduda elukohajärgsesse majavalitsusse. Pealegi on Mustamäe majad nõnda sarnased, et kaheksanda maja kuuekümneüheksanda korruse asemel võin tõepoolest sattuda kuuekümneüheksanda maja kaheksandale korrusele. Kineskoopide Generaalbüroost aga nõutage luba sõiduks Kanaari saartele teie linnukese matustele kineskoobitsema ja vähke talvitama. Oma lollakat telekakasti aga vahtige niikaua kuni teil endal pilt eest ära kukub. 650 rubla saatke mulle palgapäeval Peapostkontorisse «nõudmiseni».

Põgenemine

See reisilaev oli ehitatud 1960-ndal aastal Lääne-Saksamaal Korneuburgi laevatehases, Nõukogude Liidu tellimusel. Ka meid huvitava reisi ajal valitses laevas puhtus ja kord. Tühjade pudelite üle parda Doonausse loopimine oli keelatud. See asi tehti kohe selgeks. Tühjad pudelid tuli visata prügikastidesse. Alles täpselt selleks määratud kellaajal tühjendati prügikastid üle parda, Euroopa suurimasse jõkke. Seda oli huvitav vaadata. Mõned reisijad sõlmisid kihlvedusid, et mitu pudelit veepinnale ujuma jääb. Kaotaja läks ja tõi uue pudeli, mis pärast visati korralikult prügikasti. Kõik reisijad ja meeskonnaliikmed olid Nõukogude Liidu kodanikud. Välisturiste sõidutatakse uuematel laevadel kui see, millest meie räägime. Nõukogude turistidele aga korraldatakse loenguid välispoliitilistel teemadel. Näiteks noa ja kahvli kasutamisest söögiaegadel imperialistlikus ümbruses. Välismaalased on teatavasti selles kunstis osavamad ja võivad kergesti korraldada nõukogudevastaseid provokatsioone noa ja kahvli kasutamise ettekäändel. Ka see tõsiasi tehti kohe selgeks. Peaaegu kõik said kohe aru, millest on jutt. Laeval oli turiste üheksast nõukogude liiduvabariigist. Üks grupp oli isegi Eestist. Mõned grupid suhtusid eestlastesse teatud umbusu ja ettevaatusega. Enamus eestlasi ei suhtunud neisse gruppidesse üldse mitte kuidagi. Kõigis gruppides leidus turiste, kes suhtusid teatud umbusu ja ettevaatusega oma grupikaaslastesse. Need turistid võis jaotada kahte alagruppi. Esimesse gruppi kuulusid KGB «koputajad». Nende ülesandeks oli jälgida kõiki turiste. Teise alagruppi kuulusid need turistid, kes KGB salaagente kartsid. Mõnel oli selleks ka põhjust. Koputajad ei tohtinud tunda üksteist, aga pidid tundma oma grupi turiste. Ükski turist ei tohtinud tunda ühtki koputajat. Kogu see keerukas süsteem töötas peaaegu häireteta. Kõik turistid olid Nõukogude Liidu kodanikud ja teadsid, mis neid kodus oodata võib. Sel laeval oli vaid üks turist, kes ei kavatsenud koju tagasi pöörduda. See olin mina. Olin kah KGB koputaja. Oma suure sotsialistliku Kodumaa tulevane reetur. Oma reetmisplaani põhjendasin endale sel viisil, et pidasin Eestit suure sotsialistliku Kodumaa poolt okupeerituks ja KGB ülesande võtsin vastu vaid selleks, et saada kiiremini võimalus välismaasõiduks ja põgenemiseks. Sellega on paljugi öeldud. Võib-olla et kõik. Meid huvitaval ajahetkel ei tohtinud ma teistest veel millegi poolest erineda. Ka mina ei loopinud tühje pudeleid Doonausse, kuigi kulutasin raha tagasisõidule juba mõtlemata. Kesse ikka nii tark võis olla, et seda tähele pani? Siiski, olin pileti eest vist sadakond

rubla rohkem maksnud kui enamus teisi. Selleks, et saada esimese klassi kajutit esimesel dekil. Sõiduraha oli kinkinud mu hea vanaema. See oligi viimane hea asi, mida ta minu jaoks teha sai, kuigi oleksin ka ise need sajalised kokku kraapinud. Osa kuludest oleks KGB raamatupidamine mulle hiljem ehk tasunud, kui oleksin koju tagasi pöördunud ja ettekande kirjutanud. See jäi minu poolt küll igaveseks ajaks kirjutamata. Eks kirjutas mõni teine. Neid oli mitu ja nad tundusid üsna juhmid. Kohe näha, et kellega tegemist. Ega ma nimesid mäleta, las elavad oma pattudega edasi. Täpselt määratud ajal, meid huvitava päeva koidikul väljusin oma kajutist, et minna hommikusöögile. Kronomeeter teise deki koridoriseinal näitas seitsmendat hommikutundi ja kalender kuupäeva — 15. mai 1978. Sel päeval sain ma 29 aastat ja neli kuud vanaks, mingit vanadust veel tundmata. Oli meie turismilaeva kolmas ja ühtlasi viimane päev Austria pealinnas Wienis... Jah, eksisin! See oli siiski 15. juuni. Nii et 29 aastat ja viis kuud elu NSVLiidus pidi jääma selja taha... Ilm oli nii ilus nagu üks suveilm Kesk-Euroopas üldse olla saab. Päike säras ja rohekaspruun Doonau haises. Kaldal kihutasid kaunid autod. Täpselt kell seitse tehti söögisaali uks lahti ja ma istusin määratud kohale. Mul oli hea tuju ja hea söögiisu nagu alati. Olin kahenädalase reisi jooksul juba kolm kilo juurde võtnud. Nüüd olen kaheksa kilo alla võtnud, aga põgenemispäeval olin päris vastikult paks. Toit oli jällegi maitsev. Kahe nädala jooksul polnud veel kordagi serveeritud midagi ebamaitsvat. Lauakaaslased olid eestlased. Laual seisis palju maitseainetopsikesi. Keegi eestlastest ütles, et peaks pipart varastama ja koju viima. Eestis oli juba terve aasta suur piprapuudus. Keegi eestlastest arvas, et on eile õhtul näinud laipa mööda jõge allavoolu ujumas. Keegi protesteeris, et sihuke jutt ajab söögiisu ära. Keegi naeris närviliselt. Kõik jõid soovi kohaselt teed või lahjat kohvi. See oli esimene tõesti vilets kohv kahe nädala jooksul... Täpselt kell kaheksa hakkasid grupivanemad välispasse välja jagama. Nõukogude turistid ei tohi oma passe pidevalt oma taskus kanda. Mõni spioon või muidu diversant võib selle varastada ja turisti maski all Moskvasse sõita. Läheb äkki Kremli müüri äärde pissile... Nõnda siis passid vaid maalemineku ajaks. Ka mina sain oma passi viimast korda kätte. Laevatrepi juures algas suur rüselemine. Üks venelane kaotas vist rinnast ordeni. Keegi astus sellele peale ja jäi vaatama, et millele ta peale astus. Oleks nagu talla alla kinni jäänud. Ka tema oli venelane ja tõstis aumärgi maast üles. Esimene venelane siis ropendas natuke ja läks peldikusse, et orden peegli ees uuesti rinda sättida. Tal oli rinnas ikka kohe mitu plekitükki. Et saaks juba kaugelt aru, kes tuleb. Ega maale veel kedagi ei lubatudki.

Grupivanemad korrutasid taas kaldal käitumise reegleid. Kõigepealt anda otsustav vastulöök igale meie riigi ja rahva vastu kavandatud provokatsioonile. Mitte ühelegi välismaalasele ei tohi midagi üle anda ega neilt mitte midagi vastu võtta. Mitte koguneda kaupluseakna taha, kui seal on midagi niisugust, mida Nõukogude Liidus müügil ei ole. Ei mingit seksi ega pornot, kuigi nõukogude inimene juba loomu poolest suhtub üleolevalt neisse kapitalismi väärnähetesse. Igaks juhuks jaotatakse grupid siiski alagruppideks. Igal alagrupil on vanemaks keegi ideeliselt karastatud ja elukogenud seltsimees. Temast tänaval maha jääda mitte üle nelja-viie sammu... Valveohvitser hakkas naiste käekottides sorima, meesturistid tolgendasid niisama. Kaile kogunenud uudishimulikud austerlased nagu irvitasid. Väga madala kultuuriga rahvas. Neile tuleks näidata, kus vähid talvituvad, kus valge karu kord aastas vastu tuleb. Neetud imperialistid!... Grupijuhid hakkasid kaldale minejaid loendama. Valveohvitser käperdas kahtlustavalt mingit hügieenitarvete pakikest. Äkki on seal midagi peidus? Austerlastel läks kaldal juba igavaks, hakkasid tasapisi laiali minema. Käekotist suurema kotiga kedagi maale ei lubatud. Lubatud taskurahast suuremat summat taskus olla ei tohtinud. Fotoaparaat võis kaelas rippuda. Järjekord jõudis minuni. Naeratasin ohvitserile peaaegu õrnalt. Mul polnud isegi fotokaamerat kontrollimiseks pakkuda. Mul olid vaid kontrollimatud põgenemisplaanid. Juba mitu aastat. Paljud püüavad olukorraga leppida. Või olukorraga leppimata siiski kuidagi ära elada. Mõnel see õnnestub ka. Minul mitte. Ei oska isegi selgitada, miks. ...Kaldal ootasid suured, konditsioneeritud õhuga luksusbussid. Olin näinud selliseid Tallinnas «Viru» hotelli ees. Nendega sõidutati ilmselt soomlasi. Nüüd astusin esmakordselt ise sellisesse bussi, vajusin pehmele aknaalusele istmele. Minu kõrvale istus kena eesti neiu, «Viru» hotelli töötaja. Hakkasime vestlema. Bussi tuli giid ja küsis, mis keeles peab meile linna tutvustama. Ütlesime, et tuleme Eestist. Giid sattus ärevusse. Talle olevat öeldud, et tuleb grupp Nõukogude Liidust. Grupijuht läks näost lillaks ja selgitas asja ära. Siis luges ta kõik istujad üle. Kõik, kes istuma pidid, istusid tõepoolest. Bussijuht lükkas käigu sisse. ...Täpselt ettenähtud kohtades tulime bussist välja ja vaatasime ettenähtud asju. Kiitsime nähtu väga ilusaks ja sõitsime edasi. Kalenbergi mäelt avanes tõepoolest kaunis vaade linnale. Grupijuht loendas vaatajaid. Kõik vaatasid, kes vaatama pidid. Kõik olid selle reisi eest küllalt raha mängu pannud. Mõni ehk muudki peale rublade. Kuulus Wieni mets jättis siiski kehvema mulje kui kuulus Vändra mets Pärnumaal. Isegi metsaalune praht oli teistmoodi ja seda oli ka

rohkem. Kui seda grupijuhile ütlesin, hakkas ta jälle näost lillaks minema aga viimaks taipas ja vastas, et muidugi on Nõukogude Liit kõige ilusam maa maailmas. Osteti väga head Austria jäätist, sest see oli odav. Ka mina ostsin jäätise ja ronisin esimesena bussi. Grupijuht naeratas tunnustavalt ning kukkus rahvast loendama. Bussi istusid kõik, kes istuma pidid. Alles järgmisel lugemisel pidi üks juba puudu jääma. Naeratasin ka grupijuhile õrnalt nagu veidi varem valveohvitserile. Ma ei sallinud toda vanameest, kes ikka kõige tobedamatel põhjustel läks lillaks ja kukkus räuskama. Eesti keelega oli tal märgatavaid raskusi. Igatahes kindel parteikaader. Gruppide juhtimine on sellistel elu eesmärgiks. Üks teine juht, nimelt austerlasest bussijuht ütles tunnustavalt mikrofoni, et ta on meeldivalt üllatatud sõitjate korralikkusest. Lääne turistid, eriti ameeriklased reostavad alati bussi ära, pilluvad tühje pudeleid ja õllepurke laiali. Giid tõlkis selle jutu vene keelde ja see ajas natuke naerma. Kuidas võis bussijuht teada, et nõukogude turisti taskuraha kolme päeva kohta on vaid 200 šillingit? See on bussijuhi paari tunni palk. Sellest ei jätku, et kolm päeva pudeleid laiali pilduda. Hoitakse kokku mõne tarbeasjakese ostmiseks. Juua võib laevas. Pudelid tuleb panna prügikasti. Järgmine peatus oli Kunstiajaloo Muuseumi juures ja see oligi üks kavandatud kolmest põgenemiskohast. Juba Eestis õppisin pähe Wieni kesklinna plaani. Kunstiraamatutest teadsin ka saalide paigutust muuseumis. Kõik oli ette valmistatud nõnda hästi kui võimalik... Väike eksitus ja viimane punkt grupijuhi kasuks. Seekord loendas ta ka bussist väljujaid. Loomulikult olid kõik kohal. Keegi ei saanud ju vahepeal aknast välja aurata. Grupijuhid selliseid asju ei mõista. Eestlased venisid ümber nurga peaukse juurde. Esimest korda andis tunda närvipinge. Sisenesin koos teistega ja läksin kõigepealt klosetti, kuna oli ka tõsine tarvidus. Väljudes olin äkki ootamatult rahulik nagu mõni James Bond. Jõudsin grupist ette, tegin ringi läbi saalide, kadusin tänavale. Teadsin, kus on taksopeatus, üheks otsaks pidi sõiduraha jätkuma. Nimetasin USA saatkonna aadressi. Juht viskas käes olnud ajalehe üle õla tagaistmele ja hakkas sõitma. Oligi selleks korraks kogu lugu.

Vaid juhuslikke meenutusi...

Eesti ja eestlased on taas ilmunud maailma kaardile, rahvusvahelisse teadvusse ning paratamatult kaasnevad sellega üle- ja alahindamised, kõikvõimalikud arusaamatused ja tobedused. Lausa masendavana tundus suure maailma teadmatus aga seitsmekümnendate aastate lõpul, kui ajakirjanikuna pikaks ajaks Lääne-Euroopasse sattusin. Kasulik oli kanda rahakoti vahel tillukest maakaarti ja taskus minitrükis selgitusmaterjali mõnes suuremas keeles. Kuid kaua sa hing jaksad selgitustööd teha? Olen raljaviluks leidnud tõsimeelseid uskujaid väidetele, et «Estland» on üks eriti hea kartulisort ja «estoonia» tähendab teatud liiki sümfooniat... Võib leppida, kui juhuslikus seltskonnas segatakse **Estland Islandiga** ja **Baltikum Balkaniga**. Ajab aga harja punaseks küll, kui töö-

kohal («Vaba Euroopa» raadiojaamas) ilmub lagedale mõni noor ja upsakas Ameerikas midagi õppinud sovetoloog-kremlinoloog-politoloog, kes kukub NSVLiidus sirgunud inimesele selgitama, kuidas asjad seal punases impeeriumis «tegelikult on.» Sihuke spetsialist vaevalt valdab vene keelt ja on parimal juhul näinud turistibussi aknast seda, mida talle taheti näidata. Veel Gorbatšovi paaril esimesel võimuaastal võis kuulda soovitusi, et «baltlased» mingu kähku üle suurele vene keelele nagu näiteks Ameerikas hakatakse «eesti asja» ajama inglise keeles kuna noored emakeelt enam ei valda ja sagenevad segaabielud. Niisiis suur sulatuskatel ehk «melting pot» mõlemal pool ookeani ja Läänemerd. Hüppa ainult sisse ja lase ennast sulatada kommunistlikuks või kapitalistlikuks internatsionalistiks! Nõukogulikult meelestatud «progressiivset noorsugu» oli veel kümmekond aastat tagasi Lääne-Euroopas rohkem kui siin Eestis üldiselt arvati. Esialgu Vietnami kollakaspunaste, siis Nicaragua punaste ja Lõuna-Aafrika mustade õiguste kaitseks korraldati meeleavaldusi ikka ohukolletest ohutus kauguses — Pariisis, Münchenis, Stockholmis jne. Seal võis demokraatia tingimustes otsida teravaid elamusi — autosid ümber lükata, kaupluste aknaid sisse taguda, politseinikega kakelda... Kes oleks tahtnud näha inimõiguste rikkumisi mitte viie tuhande vaid üksnes viiesaja kilomeetri kaugusel, kusagil siinsamas Eestis näiteks... Isegi Afganistani sõda ei muutnud taolist suhtumist eriti palju ja nõukogude propagandamasin töötas Gorbatšovi ajani Lääne-Euroopas asjalikult. Uuemaid vigureid ma siinkohal ei käsitle... Nojah, eestlasi peeti **päritolumaa** tõttu — või peaks ütlema, et **riigi** tõttu ikka venelasteks ja seltskonnast sõltuvalt tähendas see ka üdini negatiivset või positiivset suhtumist koos kalduvusega tulla sind näpuga katsuma nagu haruldase loomaliigi esindajat. Naissoost uudistajate puhul oli see öötundidel muidugi mõnikord üsna ebameeldiv kogemus... Ütled eestlasele, et ta on eestlane ja oleks nagu kombes. Nimetad venelast venelaseks ja ta võib alaväärsuskompleksi tõttu solvuda, kui ei viibi kõrgintelligentsi tasemel. Kui aga ütled juudile, et ta on juut, siis võid kuulda vastuseks: «Mulle tundub, et teie olete antisemiit!» Pärast seda ära siis parem proovigi Stalini ja Hitleri järgses Euroopas selgitada, et sa polegi juudivihkaja vaid pigem imetled mõne inimese oskust elus edasi jõuda... Sakslased näiteks hakkasid alles seoses põlvkondade vaheldumisega kusagil kaheksakümnendail aastail vabanema oma (minu määratluse järgi) «Hitleri kompleksist». Mainigem kah sõjakaotusest tingitud alaväärsust, närvilisust teatud teemade puhul. Juhuslikult sattusin Münchenis elama aadressil, kus enne sõda oli ühe tuntud perekonna

sagedaseks külaliseks Adolf isiklikult. Mainisin kord «Hausmeistrile» ehk meie mõistes umbes majahooldajale või kojamehele, et kui maailm on täis kommunistide ausambaid, siis võiks meie majaseina külge kruvida tagasihoidliku mälestustahvli ka sakslaste **füürerile**. Vanahärra ei saanud ohtlikku infarkti, kuid suhtles minuga edaspidi ettevaatlikult... Kahtlustamine on ju ürgajast alates kõikjal moes, mitte vaid totalitaarsetes riikides. Demokraaatlikul Lääne-Saksamaal tasus mõnikord vaid mainida, et töötad «Vaba Euroopa» raadios, kui jällegi hakati sind automaatselt pidama kas ameeriklaste või venelaste agendiks, kes saab palka räpase propaganda levitamise eest. Samas selgus, et süüdistaja ise polnud kunagi ühtki meie saadet kuulanud juba üksnes seetõttu, et saksakeelseid saateid meie antennide otsast üldse ei tulnud... Väikerahvaste haritud esindajad oskavad ikka rahuldaval tasemel vähemalt kolme-nelja keelt. Suuremad rahvad katsuvad kõikjal oma suurte keelte varal hakkama saada. Erandid kinnitavad taas vaid reeglit... Olgu kapital või keelteoskus, mida meiegi imestame, et näiteks soomlased **siin** laiutama kipuvad. Lääne-Euroopas käituvad nad võrdlemisi vaguralt. Pead ikka teadma, millisel redelipulgal istud... Ja siis veel need nukravõitu naljad nimedega... Klassikaliseks näiteks võiks muidugi olla ehk tõestisündinud nali lätlastega, kes neile omase kuid meile võõra ja liigse «s»-tähe vältimiseks olevat omal ajal nimetanud Eesti presidenti **Pätiks**, pärast seda kui üks meie minister ei tahtnud lõunanaabrite maal esineda Selteri asemel karastusjooki tähistava **Seltersina**... Eestlastega tehti mustjaspunast nalja juba esimeste punaste välispasside väljaandmisel Moskva kaudu. Vene keele vahendusel prantsuse keele kaudu euroopalikuks **transkribeerimisel** sai ikka «Kuusikust» keegi «Kusik» või «Kaasikust» koguni «Casic». Austria põgenikelaagris pani mingi ametnik minu nimeks **Mesilase** asemel «Mezzelano» ja pärast imestati, miks juba itaallased Austrias poliitilist varjupaika nuruvad. Sarnane segadus muidugi ka sugupoolte määramisel... Münchenis saabus «Frau Riho Mesilase» nimele naisteajakirjade reklaaminumbreid ja kaubaproove, kusjuures ei peetud silmas kapitalistlikus ühiskonnas kunagi kombeks olnud prouade klassifitseerimist nende ülalpidajateks olevate härrade alusel. Hoopis naljakaks osutus aga vahejuhtum ühe tuttava soomlannaga, kelle eesnimi «Sirkka» jäi sakslastele enamasti mõistatuseks. Kord kutsuti ta näiteks oma eriarsti juurde vastuvõtule just sel päeval kui ooteruumis viibisid vaid teatud eriliste kalduvustega meesterahvad... Mitte üksnes nime vaid ka välimuse alusel on aastasadu kestnud veresegamise tõttu eestlast raske tänapäeva Euroopas kuidagi paika panna. Pole

püüdnud aktsenti varjata ja nõnda on mind peetud enamasti hollandlaseks, soomlaseks, priske õllekõhu ja habeme tõttu koguni ehtsaks Baieri talupojaks. Foto- ja videohulludena tuntud Jaapani ja Ameerika turistid on seda «ehtsat Baieri õlletüüpi» 12 aasta jooksul Münchenis jäädvustanud loendamatuid kordi. Kahjuks ei taibanud küsida honorari ühelt kutseliselt piltnikult, kes tegi oma «klõpsud» Müncheni **Õhtulehe** ja mingi reklaamiprospekti tarbeks. Võid osata saksa keelt nii hästi kui tahes, tõeline baierlane paljastab välismaalase vähem kui minuti jooksul, põhjasakslastesse suhtub aga lihtsalt põlgusega, olgu siis näiliselt või ehtsalt... Jätke mulle mu sinivalged rahvusvärvid, sinitaevas ja valged pilved Alpide kohal ja laske mul rahus istuda suure õllekannu juures, varjuliste kastanite all. Kui teil juhtub olema probleeme, siis lahendage need kusagil mujal... Selline tundub baierlase mentaliteet, Baier on tänapäeva Saksa liidumaade hulgas ainus **Freistaat** ehk **vaba riik**, kus hea sõnaga meenutatakse aga hoopis kuningavõimu, mille taastamise vastu tõelisel Baieri patrioodil poleks midagi. Ja kummaline, et just sel üdini katoliiklikul maal olid enne Hitlerit lühikest aega võimul koguni kommunistid, siin loodi esimene **nõukogude vabariik** Saksamaa pinnal. Teises Maailmasõjas said Baieri linnad kõvasti pommitada, ameeriklaste tulek aitas aga vältida meile tuntud «taaskehtestamist» ja «sotsialistlikku ülesehitustööd». Meile tähendab München ja Baierimaa siiani vaevalt enam kui Hitlerit ja «Õllepruulija»-laulu, 20 aastat tagasi toimunud olümpiamänge ja nüüd ka BMW autosid... Kuid meelelahutus ja meelejahutus? Sedagi on külluses nagu kõikvõimalikke kaupu igale ostjale, igale maitsele. Sõnalist meelelahutust pakuvad kabareed ja tillukesed tubateatrid, kuhu tuleb piletid muretseda juba eelmüügilt või oodata ülekannet TV-st. Küsimusele, kas Baieris on mingi eriline üldrahvalik naljameel või stiil, vastaksin aga eitavalt. Eriline on keelepruuk, mistõttu naljalugude tõlkimine «baieri keelest» saksa kirjakeelde on peaaegu võimatu, veel raskem aga oleks leida rohketele sõnamängudele vasteid eesti keeles. Mingi ühtse naljastiili asemel on München ikka kuulus olnud oma «originaalide» ehk omapäraste ja kordumatute näitlejate-autorite poolest. Neist kõige populaarsem on vaieldamatult **Karl Valentin**, kes suri juba 1949. aastal. Õnneks on säilinud tema filmid ja hulk helisalvestusi, muidugi ka mitu raamatutäit tekste. Söandasin kunagi siiski tõlkida kaks Valentini lugu «Vaba Euroopa» saate jaoks, aga tulemus jäi kesiseks, sest kuidas kirjeldada kirjeldamatut... Ehk leiab meie TV natuke raha mõne filmijupi muretsemiseks, — Valentini, Müncheni linna ja Baierimaa tutvustamiseks? Kuulsa koomiku mälestust jäädvustab Müncheni

kesklinnas asuv eri muuseum... Lõpetuseks aga lühidalt ühest haruldasest loomaliigist, keda võib kohata Baieri ja Austria metsades, vähemalt selle piirkonna rahvausundis. Eluka nimi on «Wolpertinger» ja see võiks vihjata muistsele nõiausule, **Walpurgiööle**. Meie keeles ja meeles täpne vaste puudub, **Wolpertingeri** kaugeks sugulaseks võiks olla aga meie **libahunt**. Baierlased käsitlevad seda teemat lõbusamalt kui meie klassik Kitzberg. Fantaasial pole piiri ja imeelukate valmistamisega tegelevad jahimehed lihtsalt oma lõbuks või ka müügi otstarbel, sobitades kokku erinevate looma- ja linnutopiste osi. Õmmeldakse näiteks koerale selga tiivad, otsa pannakse öökulli pea ja pähe mingisugused sarved. Näeb jube välja küll ja kui preparaator oma tööd tunneb, mõjub taoline elukas rabavalt ehtsalt, on ühtaegu kaunistuseks ja kaitsevaimuks igas korralikus külakõrtsis, kus vaadi avamisel öeldakse «O' zapft is!» ja kannutõstmisel «Oans, zwoa... g' suffa!»... Eks ole lihtne?

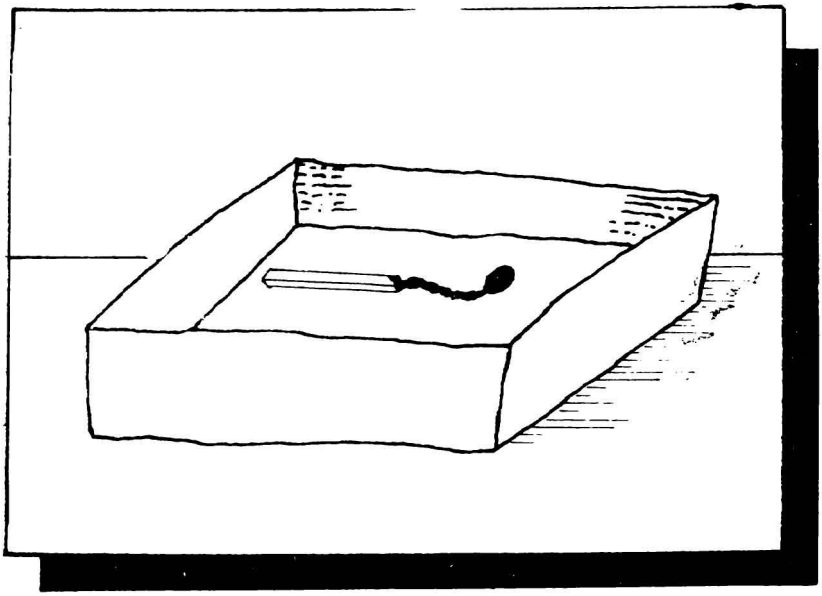

Juhuslik kohtumine

Vabandage härra, endine seltsimees!... Vabandage, et takistan teie kulgemist piki seda veel üleskaevamata tänavat. Kas teil tulitikke juhtub olema? Nurgataguses poes nagu paisati müügile...

Ei juhtu sihukest asja ilmaski, et minul need neetud Viljandi puupulgad taskus oleksid! Kõndige aga kaugemale!

Härra, miks te valetate! Teil endal ju kärssab Bulgaariast pärit sigarett keset nägu... sellest neljarublasest pakist!

Teate, vennaliku Bulgaaria sigareti süütan sõbraliku Soome tulemasinaga — 30 rubla tükist kui soovite ära osta. Tikke laenama sõitke kah Soomemaale. Ehk olete lugenud seda soome kirjaniku raamatut: «Tulitikke laenamas!»

Te mõistsite valesti oma rahvuskaaslast, Eesti Vabariigi kodanikukandidaati. Maksku minu «Marlboro» pealegi 25 rubla pakk, teilt tahtsin tikku vaid hammaste torkimiseks. Hambavahed praegusel söömiselt nälgimisele ülemineku perioodil na hõredaks jäänud. Tulemasin veel vahele ei mahu, vara sellega torkida!

Siiski, siiski! Kus te seda va lihanodi niipalju olete õginud, et nüüd hambavahed sodi täis?

Teie ärge tulge kah torkima! Lihakilo kujuneb meil odavaks, varsti 50 rubla täis, elutasemelt oleme maailmas kah varsti 50-nda ringis. Mina tahan torkida hambaauku. Need, kas teate, tulevad liigsest suhkrusöömisest... Odavalt maksad 15 rubla kilost, 150-ga saad ühe augu kätte. Arstile topid plommi eest 1500 ja võid suhkrut edasi lutsida!

Ah, milline elu!... Üks minu sugulane sai kunsthambad kodumaises kvaliteedis. Rublade eest pandi, dollareid hakkab varsti teenima. Kutsuti Hollywoodi järgmisse õudusfilmi, krahv Draculat mängima, tingimuseks, et täitsa ilma grimmita!

Vendade Grimmide muinasjutte ärge mulle jutustage. Varem olevat nad käinud Krimmis suvitamas nüüd aga pelgavad kriminogeenset keskkonda. Kui te ei tunne selle võõrsõna tähendust, kõndige õhtuti mööda Tallinna, okupatsioonirubladest vabanemise eesmärgil. ...Päris kutuks võivad koguni teha!

Päh! Oma okupatsioonirublasid säilitage järgmise okupatsiooni alguseni koduses seifis... veel parem, kui pistate nad mati alla. Siis nad tulevad, ütlevad paar korda «matt», võtavad nagist teie jopi kah kaasa koos seifiga ja võtit mati alla ei jäta. Kui tühja seifi lahti murravad, teevad veel pikema näo kui neil juba on!

Härra, te lobisete liigselt, meie vestlus kujuneb pikaks nagu meie parlamendidebatt... Tahtsin juba küsida, et mis kell on? Leidsite kah aja küsimiseks... Minu kell näitab igaks juhuks Moskva aega... **Kremljovskije kurantõ, estonskije kuratõ!**... Nii et ärge kellake siin palju midagi... Kui seal toimub järjekordne putš, tuleb mul siin vähem keeramist ja keerutamist. Minule ühest putšist juba jätkub.

Teie elukogemused on hämmastavad kuid ärge ropendage! Kuid kuidas jääb tulevikus tikkudega. Kipun kiirustama, kapitalismi üles ehitama!

Parteide programmid peaksid teile koolipingist teada olema. Esimeses faasis võime tasuta trammi istuda, sest trammid varuosade puudumise tõttu enam ei liigu. Kapitalismi teises faasis aga hakkavad ühiskonna kõik rikkused voolama täie jõuga. Tuleb ka Viljandist tikke nagu Vändrast saelaudu!... Seniks nägemiseni!

Nemad

Lausa tahtmatult pean alustama hoiatusega: «Inimesed, ma armastasin teid!... Olge valvsad!» Sest ega NENDE jaoks pole miski püha. Nii heledal keskpäeval kui tumedal keskööotunnil püsib keegi NENDE hulgast ikka valvel, vähemalt mõtleb sinu või minu, meie või teie peale. Pole me alati eksimatud, kuid see kõik on köömes, võrreldes NENDE tegevusega. Juba enne meie sündimist on kaks NENDE seast üheksa kuud varem midagi häbitut toime pannud ilma sinu või minu, meie või teie nõusolekut küsimata. Just NENDE kasvatamatud võsukesed avaldavad algusest peale halba mõju meie headele

lapsukestele. Tänu NENDE tegevusele kasvavad kurjategijad, purunevad perekonnad ja nõnda edasi. Rääkimata juba autoõnnetustest, maailmasõdade vallapäästmisest, kaupluste uste taga trügimisest. Kui mitte vastikud ülemused, siis ebameeldivad kolleegid või alluvad on NAD meile igatahes. Ei saa NEMAD hakkama korraliku diktatuuri ega demokraatia kehtestamisega, isegi haiguste ja surma puhul ei lasta vabalt otsustada. Haigeid kiusatakse kõikvõimalike aparaatide ja ravimitega, kuigi just sellist kraami on meil napilt käes. Näilise heategijana võib keegi NENDEST teha «suust suhu» meetodil kunstlikku hingamist imekaunile tütarlapsele, mõne tulevase enesetapja enneaegselt auto alla ajada või... ah, ma parem ei jätka! Võrreldes NENDEGA on minul ja sinul, meil ja teil siiski vääramatud eelised. Oleme pealaest varvasteni kenamad, paremad ja targemad. Kui aga keegi NENDEST, meie nõndanimetatud kaasinimestest kipub minu või sinu, meie või teie silmis pinnu asemel palki nägema, siis on see lihtsalt NENDE järjekordne alatu vigur. Vaat sellise kindla teadmisega võite teie ja võime meie... sina ja mina... nüüd rahulikult voodisse ronida, NENDE pilkude eest peitu pugeda.

Meie muredest

Tänavuse aasta n. ö. vananaistesuvel sadas meile lisaks vihmale kaela ka riiklik iseseisvus, lahendades ühel hoobil probleemi: «Kas olla või mitte olla?» Teame, et kui mingi probleemi lahendamisega küllalt viivitada, siis lahendus saabub lõpuks nagu iseenesest või langeb probleem lihtsalt päevakorrast ära, vajub kõrvale, ei huvita... Näiteks see **oma raha** küsimus, mis ikka nagu huvitaks meid kõiki, kuigi tühjagi ta meile tähtis on! Kes valdab oma raha, ostab reklaami järgides 10 tuhande dollari eest välismaise auto ja sõidabki sellega siit muredemaalt välismaale, kuhugi kaugele-kaugele suvitama-talvitama, kus paneb hõlpsasti hakkama veel 10 tuhat marka või dollarit jne. Ma ei näe siin mingit probleemi... Kellel oma raha pole, jälgib kah reklaami — linnatänavate ajutise sulgemise kohta, ostab umbes rubla eest pileti ja sõidabki sellega töökohta nagu välismaale, kuhugi lähedalelähedale, kus paneb päeva jooksul hõlpsasti hakkama 100 rubla, kuigi ise teenib vaevalt 1000 rubla kuus. Ma ei näe siin mingit probleemi... Nõnda on ka pea kõigi muude näiliste muredega. Näiteks totter küsimus, kas vajame nõrka või tugevat presidendivõimu. Küll meie presidendid juba ise näitavad kui kõva käega nad on. Ega igaühele pole kõvadust kingitud... Sama lugu ka kodakondsusega, mida tõesti ei tasu igale siinviibijale kaela määrida. Valitsus hoolitsegu pigem selle eest, et passide väljajagamisel ei tekiks inetuid järjekordi nagu mõne leivapoe ukse taga, sest kodanikult ei tohi võtta inimväärikust. Inimõiguste rikkumisena tuleb käsitleda isikutunnistuste kehtestamist, kui asi niikaugele peaks jõudma. Igaüks teab ise, kes ta on või kelleks tahab saada, kui kord suureks sirgub. Ega igaühele pole suurust kingitud... Või võtame keeleseaduse? Kui tilluke on meie mure, selgub kohe kui laseme kõigil keeltel vabalt kõlada, laulutulel taevani tõusta. Kes kuuleks Kungla rahva kaeblemisi venelaste suure hädakoori taustal?... Või võtame väeteenistuse? Kellel vaja, tuleb ja võtab meie poisid oma teenistusse **nõu- ehk väekaupa** nagu kirjutaks lauluisa Kreutzwald. Kui mõni kollanokk suisa ise kuhugi kasarmusse kipub, siis head teed tal minna. Maailm on lahti meie ees... Eelpool kirjeldatud demokraatlikest põhimõtetest lähtudes tuvastame, et **vähe** meil on aga midagi enamat pole kah tarvis. Jätkem ära kõik kongressid ja istungjärgud, saatkem laiali kõik komisjonid, komiteed ja nõukogud. Vabanev valuuta ja tööjõud suunakem aga Vabariigi tegelikuks ülesehitamiseks, sest meie mured, meie probleemid on näilised või siis lahenevad ajapikku ise-

enesest. Eks ajapikku lahenevad ka NSV Liidu ja ennekõike suure Venemaa probleemid. Kui idanaaber jalad jälle alla saab, tuleb ta ehk ise meile appi ja **taaskehtestamist** võime vabatahtlikult paluda iga kell... Ah, et praegu tekitab muret hoopis nõukogude vägede väljaviimine? Leevendame näilist muret sel viisil, et lihtsalt uusi enam sisse ei too. Viiekümne aasta pärast laheneb probleem jällegi iseenesest, sest selle aja peale surevad nad loomulikku surma ja saadame nad koju jalad ees. Nende tehnika roostetab kindlasti läbi juba varem, sedamööda siis muudkui taome nende mõõgad meile atradeks. Ah, et probleemiks on Paldiski reaktorid? Siin ongi venitamistaktika juba kasutusel ja kuhu siis kiirustada. Tšernobõlist Paldiskini on pikk teekond... Näiliste murede uputamiseks aga võtame nüüd natuke **oma raha** või viiskümmend rubla ja teeme mõned õlled nagu Saku sangarid muistegi!

7.

Kes on loll? Mina olen seitsmes...

Järjekorrad on meil jubedad ja loll saab kaua seista. Kui sabas on enam kui seitse, siis mina igatahes ei loobu mitteseismise üldtunnustamata põhimõttest. Pakutagu või istekohta, mina vastsest iseseisvusest ei loobu. Reisirongis aga mängin vanainimest ja noorematele kohta kuigi kergesti ei kingi. Ega ma loll pole ja tõusen siis, kui peaksid kambaga tulema. Muide, kui uskuda rongide sõiduplaani, elame siin Eestimaal ju kõik nagu linnalähedasel maal, aga kaubaronge kohtame harva. Külapoest saab siiski kiiremini kätte kui maalähedasest linnakauplusest, kus valitseb mitte maa- vaid džungliseadus ja keegi ei tule appi. Keegi ei taha üksi lolli mängida, oleme siis kõik üheskoos! Ah, et mida antakse? Vastu vahtimist võid saada iga kell ja nõnda me siis suhtleme. Suhted on meil saja riigiga, saaki mõõdame kah saja diplomaadikohvriga, sest rohkem ei anta. Euroopas olevat ülejääke meie ülalpidamiseks. Vaat kui küsiks kümnest riigist kümme kaubarongitäit — mitte kaupa vaid just neid müüdavaid ülejääke, mille ülalpidamine maksab rohkem meie riigieelarvest. Kes niiviisi mõtleb on aga kindlasti loll ega tunne moodsat majandust. Kommunismi võimas vedur sõitis helgesse tulevikku juba õndsa Nikita Sergejevitši ajal. Ja olgu Kremli müür kadunukesele kerge, kuigi maeti ta hoopis teise kohta. Meie, vastsed kapitalita kapitalistid, jäime perroonile seisma, lehvitades pisaraid valama. Siin... eee... sabas siis seisamegi. Mina olen teie järel jälle seitsmes, see madalat maatõugu emaelevant ronis ju vahele. Üle tast hüpata ei jaksa, mööda kõndides sureks nälga. ...**Izvinite, babusja, vot mojoo mesto! Tvojo mesto davno na kladbištše!...** Sina, rahvuskaaslane, ära kah trügi, ise oled lollakas! ...Issand, ma enam ei jaksa! Hakkaks või ise vedurijuhiks, aga kes minu ettepoole laseb. Mul on vagunis seitsmes koht.

Kõik võitlusse unetusega!

Üleminek kommunismi... vabandust kapitalismi esimesse faasi näikse soodustavat kroonilist unepuudust EV kodanikukandidaatide hulgas, kes enam ei tea, kuidas ots otsaga kokku tulla... Jätame kõrvale kõik muud kahtlasevõitu soovitused ja üritame vana äraproovitud võtet... Kinnisilmi ning lõdvestunult voodis lesides hakkame loendama lambaid. Kujutleme kaunist helerohelist aasa, päikesesäras hõljuvad liblikad ja linnukesed. Meie aga püüame lambakesi loendades uinuda veel enne koos nendega lauda juurde jõudmist... Nii möödub esimene, teine, kolmas kähara villaga lumivalge uteke... Tuleb nagu suitsulõhna, keegi on süüdanud lõkke karjamaa serval, võsa varjus... Neljas, viies, kuues uteke... Lõhn on tõepoolest meeldiv... Seitsmes kaheksas kalli-kalli lambakene... Ei, alles esimene! Esimene **šašlõkk**!... Üheksas utekene või juba teine šašlõkk... Keegi nagu valaks head veini... Teine klaasitäis, kolmas vardatäis. Vähendame tempot, muidu hirmutame utekesed ära ega nemad kärakast ei hooli. Tea kas üldse võtavadki või kui siis harva. Meie aga võtame küll... Kolmas, neljas klaasike... Viies vardatäis... Kes siin kõneleb, et kuus pudelit kamba peale on liiga palju?... Seitsmes, mis ta nüüd oligi... Mis kuradi seitse?... Sina, kuradi naine ära sakuta mind! Olgu pealegi juba veerand kaheksa... Ah, jälle öö otsa joodud, jälle vastik viinahais küljes... Kallis kuradi naisuke, see hoopis lambalauda haisuke, sai öösel utekesi kokku loetud. Sihukesed ilusad ja valged ja prisked ja käharad... Mis sa seletad! Polnud seal mingisuguseid tüdrukuid. Kesse neid lugeda jõudis... Ah, et kolmveerand kaheksa?... Ei käige kõik lamba saba alla, mina täna igatahes tööle ei lähe... Naine võta telefon, helista lauta, ütle kõigile edasi... Kõigepealt muidugi direktorile, sellele vanale oinale!

Varakapitalistlik kaubanduslik kaitsekõne

Härrad ja prouad! Printsipiaalselt tuleb öelda, et meil ei läheveel hästi, küll aga paljudes asjades üha paremini ja paremini. Pole meil õiget varastamist ega varimajandust, sest mida sa varastad kui kauba varjugi on harva näha. Varustajadki pigem niisama näppavad, sest neilgi näpud põhjas kuna tootjad ei tooda vaid seisavad meie uste taga sabas. Kaupa tuuakse eeskirjade kohaselt kolm korda nädalas, tegelikult aga kord kolme nädala jooksul kuni tuuakse uued eeskirjad. Üldiselt läheme üle iseteenindusele, et inimesed ei raiskaks asjatult aega ja närve. Igaüks vaadaku ise, kust saab. Meil ei ole... Meil on iga kuu esimesel esmaspäeval inventuur, teisel teisipäeval sanitaarpäev ja kolmandal kolmapäeval avarii tõttu suletud, sest katlakütjal on palgapäev. Ostjad nühivad uksed ja põrandad läbi, kirjutavad seintele sündsusetuid hüüdlauseid. Nii et kaks nädalat aastas oleme ametlikult, tegelikult aga kaks kuud mitteametlikult remondis. Vahel paneme uksed kinni päris ootamatult, sest meie töötajad tahavad ennast kah inimestena tunda, kusagil ära käia. Kui teil aga siiski õnnestub meie ettevõttesse sisse pääseda, siis näete, et puhtusest ei maksa rääkida ega röökida, muidu valitseb täielik rahu ja kord, täielik suur vaikus, sest Surm ka ei võta sealt, kus... teate isegi, mis! Rõõmsa üllatuse saate siiski. Vajate midagi punast, pikka ja peenikest, saate aga lillat, laia ja lühikest, mis tarvitades muutub pehmeks ja siniseks. Meie müüjad ei tule juba uksel küsima, et millega saaksid kasulikud olla. Nemad ajavad oma asju, ostjad aga oma joru edasi. Ma ei aja inimesi närviliseks nagu kusagil Lääne-Euroopas, meil on soliidsed ettevõtted, mehelikud **managerid**. Kui teil paremat teha pole, külastage meid ikka ja jälle!

Teenindusalane postsotsialistlik kaitsekõne

Lugupeetud härrad ja prouad! Teie aega kulutamata haaran kohe härjal... noh, sellest ning vastan täie printsipiaalsusega meile laekunud konkreetsele kaebusele kodanik Torni kella parandamise asjus. Mõistagi polnud tegemist tornikellaga vaid Tornile kuuluva käekellaga, mille ta tõi meister Seieri kätte kella kümne paiku hommikul, kui Seier olevat tahtnud juba lõunale minna. Kui Torn teatas, et töökoda avatakse juba kell üheksa ja ta võib nüüd kasvõi lõunani oodata, olevat meister Seier Torni koos kellaga välja visanud. Eks tal viskas endal vedru veidi üle... Ta olevat lubanud Torni sihverplaadi nii segi lüüa, et ämm ka enam ära ei tunne... Nüüd siis täpsustused. Kui vaatate seda Torni koos tema kellaga või ka ilma, siis selgub, et tal polegi ämma. Kes võtaks niisuguse peletise endale väimeheks?... Ja milleks asja suure kella külge riputada. Meister Seier lubas sihverplaati üksnes veidi õgvendada ja jutt oli kella, mitte Torni sihverplaadist. Kaebekirjas ei klapi ka kellaaeg, sest Torn lendas tänavale pikali alles kell üksteist. Torn ei saanudki õiget aega teada, sest tema kell oli ju rikkis. Ega ta muidu poleks Seierit tülitama läinud. Seieril oli vaja kell üksteist lõuna välja kuulutada, sest ta pidi minema kõrvalasuvasse poodi enne kui seal oleks lõunale mindud. Te mõistate, et meie Seier vajas hädasti õli... defitsiitset kellaõli! Irvitada pole siin midagi. Jah, võite seda julgesti ka taimeõliks nimetada, sest tooraineks on taimed... teravili ja kartul. Peet on hoopis midagi muud. ...Loodan, et minu printsipiaalne sõnavõtt hajutas kõik kahtlused meie kellanduse asjus. Iga kell on teie konkreetsed kriitilised avaldused meile teretulnud. Meie kapitalistliku töö brigaad võtab alati... võtab, noh abinõud. Meie vedrud on alati vinnas!

Pbltrg! Viimane lugu...

Pbltrg! ... Te lugesite-kuulsite õigesti! See pole mingi venelaste kaubandusorganisatsiooni nimelühend nagu «Tsernobõlglavsarkofag». Nemad äritsevad viimastel aastatel moodi läinud seatinast kirstudega... Pbltrg on lihtsalt ühe koolivenna perekonnanimi ja ärge minult küsige, et miks. Tunnistage

ausalt, et ka teile meeldiks mõnes olukorras olla pigem Pbltrg kui see, kes te tegelikult olete. Igatahes on Pbltrg rahvuselt tõupuhas eestlane ja EV kodanikukandidaat. Võib juhtuda, et Pbltrg isik ja tegevus tundub teile kõige kiuste siiski kuidagi... noh, imelik! Mõelge aga millega teie ise ja teie kunagised koolivennad olete hakkama saanud, kuidas te ellu astumise järel olete käitunud. Võib-olla jäi teil vajalik haridustee lõpuni läbi käimata, rääkimata juba neist koolidest, kuhu te omal ajal ei astunudki ja nüüd kahetsete, et ei läinud. Kõik ei pruugi aga juba kadunud olla ja te alustate hoopis uut elu! Lahutate näiteks kolmanda abielu ja heidate teistkordselt ühte oma esimese elukaaslasega. Ka selliseid asju juhtub ja ma näen, et muutute aegamisi kärsituks... Heakene küll, teate see... jah, ikka toosama Pbltrg... Ei, seda lugu ma parem ei räägi, parem midagi põnevamat!... Heakene küll, sõitis see Pbltrg ükskord linnaliini bussiga koju. Hiline aeg ja kottpime ja teisi sõitjaid nagu esialgu polnudki ja siis tulid peale kaks... teate isegi missugust tüüpi ja ühel oli nagu midagi põues ja teine hoidis paremat kätt taskus. Mõlemad niisuguste nägudega, et ei pane Pbltrg-d tähelegi. Pbltrg tegi kah ükskõikse näo... jah, sihuke imelik rahu valitses bussis tükk aega. Kujutlege pilti, Pbltrg jäi tukkuma ja oleks peaaegu oma peatuse maha maganud. Nood kaks tüüpi aga sõitsid edasi ikka selliste ükskõiksete nägudega ja ühel oli kindlasti midagi põues. Eks olnud jube? Või misasja teie siis arvasite? Tahate tingimata toppida oma nina teiste inimeste eraellu?... Heakene küll, kergitame korraks saladuskatet. Kujutlege pilti, täpselt aasta aega hiljem sõitis Pbltrg jälle õhtul koju ja vist oli seesama buss ja sama juht ka rooli taga. Pbltrg jäi muidugi taas tukkuma ja tahate, ma ütlen, mis ta unes nägi?... Nägi, et sõidab koju hoopis trammiga ja muidugi oleks jälle peaaegu õigest peatusest mööda põrutanud! Kujutlege pilti, oleks trammiga bussipeatusest mööda pannud aga tegelikult selles linnas trammi ei olegi! Pole nad rööpaidki maha pannud ja see... kuidas nad seda traati nimetavad... see kontaktliin on kah üles panemata. Kui te mu juttu ei usu, sõitke ise vaatama. Sõitma peate muidugi bussiga, sest trammi tõepoolest ei ole... Mis ma veel ilmtingimata pidin ütlema... ah jah, ega nad ei mõtlegi sinna linna trammiteed ehitada. Pole kuulda olnud... Nõnda, et Pbltrg sõidab ikka bussiga. Kaks korda päevas... Ikka mitu peatusevahet, jala ei jaksa vantsida. Mina ja mu koolivend pole enam kõige nooremate killast. Aastad hakkavad tunda andma. Kas teie ei tunne, et kooliajaga võrreldes pole närvid kah enam need. Pealegi räägitakse kogu aeg igasuguseid lugusid, ei tea mida uskuda... Kas pole siis nii? Pbltrg!

Lõpusõnu

Elu on mõttetu, kui üritad pidevalt valel ajal ja vales kohas oma meelest õigeid tegusid teha.

Läbinägelikkuse all mõistame ennekõike oskust näha halba.

Pisarad on vesi sinu enese, mitte sinu vaenlase veskile.

Patusteks peame neid, kelle patud ehk meie omadest veidi erinevad.

Loendamatutest suremisvõimalustest valime vabatahtlikult ikka kõige aeglasema.

Laiskus on ilmne voorus. Tohutu hulk halba ja rumalat jääb laisal tegemata.

Raske mõista, et kõik originaalid on millegi koopiad.

Materiaalse maailma hädad eksisteerivad ideede maailmas oma kohutavas alastuses. Sageli peetakse aga just idealiste eriti nõrkadeks inimesteks.

Teisejärgulisi inimesi peetakse kolmandajärgulisteks ja siis äkki imestatakse kui neist esmajärgulised saavad. Neil tarvitses vaid sammuke edasi astuda.

Originaalsusetarvet ja originaalsusekartust on meile võrdselt jagatud.

Vastastikune mõistmine? Vaid mõtete juhuslik resonants.

Unistuste vallas oleme korduvalt surmavalt haavatud.

Kas ühe küüruga kaamel tunneb kaheküürulist nähes kadedust või kaastunnet?

Okasseal on kauni roosipuuga rohkem ühist kui ööbikul, kel pole okkaid.

Kingi kojamehele või kümme luuda aga ta pühib ikka vaid ühega.